

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN

Kennisinkoop

WVL Rijkswaterstaat

Myrthe van Grootel

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Inhoudsopgave

WVL RIJKSWATERSTAAT	1
VOORWOORD	3
AANLEIDING DUURZAAMHEID BIJ WVL.....	4
<i>Rijksbrede Werkwijze Inkoopbeleid - SROI II</i>	6
RIJKSWATERSTAAT	7
<i>Duurzame gebiedsontwikkeling</i>	7
<i>Energie en Klimaat</i>	7
<i>Circulaire Economie</i>	7
EUROPESE RICHTLIJN EN DE AANBESTEDINGSWET	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
AMBITIEWEB	9
<i>Thema 1: Energie en Klimaat</i>	12
<i>Eisen</i>	13
<i>Wensen, mogelijke Gunningscriteria</i>	14
<i>Thema 2: Materialen, Grondstoffen en Circulaire Economie</i>	15
<i>Eisen</i>	15
<i>Wensen, mogelijke Gunningscriteria</i>	16
<i>Thema 3: Milieu en Leefomgeving</i>	17
<i>Eisen</i>	18
<i>Wensen</i>	18
<i>Thema 4: Welzijn en Gezondheid</i>	19
<i>Eisen</i>	19
<i>Wensen</i>	19
<i>Thema 5: Sociale Aspecten</i>	20
<i>Eisen</i>	20
<i>Wensen</i>	21
<i>Thema 6: Arbeidsaspecten in de Keten</i>	22
<i>Mogelijke Criteria</i>	22
<i>Thema 7: Maatschappelijke kosten en Baten</i>	23
<i>Eisen</i>	23
<i>Wensen</i>	23
<i>Thema 8: Launching Customership</i>	25
<i>Mogelijke Criteria</i>	25

Voorwoord

Zelf ben ik Rijksinkooptrainee, en van september 2019 tot en met april 2020 werkzaam bij WVL, Kennisinkoop. Door mijn passie voor inkoop en oog op Duurzaamheid voor een beter Nederland van overmorgen is dit document als hulpmiddel gedacht voor de aanbestedingen en inkopen, die Kennisinkoopadviseurs beogen uit te vragen.

Rijkswaterstaat wil duurzaamheid als integraal onderwerp bij Kennisinkoop opdrachten

De afdeling Kennisinkoop bij Water, Verkeer en Leefomgeving koopt standaard onderzoek, analyses en rapportages in. Vaak mist kennis bij RWS, waardoor Ingenieursdiensten, Onderzoekers, en experts op de meest uiteenlopende gebieden (van Water tot Land) worden ingekocht om problemen op te lossen voor een toekomstbestendig Nederland.

Kennisinkoop draagt eraan bij een toekomstbestendig Nederland verder te ontwikkelen en na te denken over het Nederland van overmorgen. Hiervoor is duurzaamheid van ongekend belang om lange termijn oplossingen op een kwalitatief hoogwaardige manier te vinden.

Dit boekje staat vol met kennis van experts omtrent MVI binnen het Inkoopproces

Dit boekje is gedacht om medewerkers van Kennisinkoop van informatie te voorzien vanuit verschillende perspectieven, en met name al bestaande informatie te delen, zodat Duurzaamheid binnen ons werk succesvol toegepast kan worden door middel van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Het is niet altijd mogelijk om thema's binnen het MVI te eisen, echter is het boekje gefocust op slimme oplossingen: niet alleen voor de beste kwaliteit, maar ook de beste prijs van uitgevraagde Diensten. Dit document is gedacht als werkwijzer voor Kennisinkoop om de doelstellingen van RWS zichtbaar te maken binnen de Inkoopstukken, zodat WVL beter kan aantonen waar wij al koploper in zijn.

Het is geen uitputtende informatie, maar een stimulans om Duurzaamheidscriteria te formuleren

De handvaten om Duurzaamheidscriteria te formuleren ligt bij jezelf, de inkoopadviseur. De voornaamste winst wordt behaald binnen het startgesprek met de Projectleider. Een goede voorbereiding aan de voorkant betekent kwalitatief hoogwaardige Diensten, die ingekocht kunnen worden. De Projectleider zal het moeizaam vinden om Duurzaamheidscriteria te gebruiken, maar hier komt juist de meerwaarde van de inkoopadviseur naar voren om dit volgens de interne en Rijksbrede doelstellingen wel te incorporeren. Sinds begin 2020 is het verplicht om thema's vanuit het MVI te incorporeren bij inkopen boven €50k. Voor het startgesprek met de Projectleider is niet alleen belangrijk wat ingekocht moet worden, maar ook hoe. Het inkoopproces bepaalt ook de mate van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen en de proportionaliteit hiervan. Samen met de projectleider worden de beste Diensten ingekocht. Dit betekent dat ook samen nieuwe Duurzaamheidsaspecten naar voren komen die niet zijn opgenomen in dit document. Geef dit dan a.u.b. aan. Daarnaast is dit document gedacht als wegwijzer om je inspiratie te geven voor je eigen inkopen, echter vereist iedere opdracht maatwerk.

De informatie is niet statisch, maar wordt steeds opnieuw bijgewerkt.

Het belangrijke aspect van dit document is dat het onderhouden wordt, en voortdurend kennis met betrekking tot Kennisinkoop gedeeld wordt. Hiervoor wordt steeds 1 persoon

uitgekozen om het bestand bij te werken. Alle suggesties tot wijzigingen mogen aan de opvolger worden doorgegeven, die deze informatie toetst.

Opvolger:		Datum:	Juni 2020
Opvolger:		Datum:	

Contactpersonen

Amber van Veen, afd. Kennisinkoop

Dheeradj Lachchi, afd. Kennisinkoop

Belangrijke Termen

Term Definitie

<i>Maatschappelijk Verantwoord Inkopen</i>	“Betekent dat u, naast op de prijs van de producten, diensten of werken ook let op de effecten van de inkoop op milieu en sociale aspecten. Duurzaam inkopen wordt ook wel maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) genoemd” (PIANOo 2020)
<i>Duurzaamheid</i>	Duurzaamheid zelf kent geen strak omlijnde definitie. Het betekent ‘weinig vergankelijk, lang aanhoudend’. Echter, is de concrete invulling nog in ontwikkeling. Iedereen krijgt de ruimte om naar eigen gevoel en inzicht invulling te geven aan het concept. (Venselaar 1999). Vaak wordt over duurzaamheid gesproken in relatie tot de 3P’s: People, Planet, Profit, of te wel mensen, dier en milieu. De 3 Ps worden onder het begrip Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen geschaard, omdat het 1) maatschappelijk betekent voor de maatschappij (People; Planet); 2) verantwoord betekent verantwoordelijk voor de maatschappij; 3) Ondernemen betekent winst (Profit) (MVO Check 2020).
<i>UEA</i>	Uniform Europees Aanbestedingsdocument
<i>SROI</i>	Social Return on Investment

Aanleiding MVI centraal bij WVL

Duurzaam beleid heeft politiek draagvlak

Het Rijk gelooft dat door inkoop duurzaamheidwinst behaald kan worden.

De Minister Kajsa Ollongren en Staatssecretaris Stientje van Veldhoven geven in hun Kamerbrief van 28 oktober 2019 aan dat zij streven naar een duurzaam, sociaal en innovatief beleid.

“Jaarlijks wordt er door het Rijk voor ruim 10 miljard euro ingekocht aan goederen en diensten, met die inkoop kunnen en willen wij een verschil maken. Het kabinet geeft hiermee een stevige impuls aan de ontwikkeling van een duurzame, innovatieve economie. Tegelijkertijd helpt dit mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan”, zegt minister Ollongren.

Politiek draagvlak voor een duurzaam beleid heeft Minister Ollongren samen met Staatssecretaris van Veldhoven ontwikkeld. In het Strategisch Inkoopbeleid wordt voor Inkopen met Impact gepleit. Een ontwikkeling die Rijksbreed plaats vindt en door Pianoo mede ondersteund wordt.

Duurzaamheid is één van de focuspunten van Rijkswaterstaat, naast veiligheid

Duurzaamheid is opgenomen als kern doel door het politiek beleid, en heeft als resultaat dat het **kostenbesparend** werkt en de **kwaliteit van diensten** (producten, en leveringen) groter is. In het rapport “De waarde van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen” uitgevoerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door Emile Barendregt en Enno Gerdes, gepubliceerd op 21 maart 2017 wordt door middel van een financieel-economische benadering duidelijk wat de meerwaarde van MVI is bij inkoop. Het is een mooi voorbeeld hoe de inkoopadviseur niet alleen administratieve taken heeft, maar juist tot betere Diensten komt door middel van advies en kennis die mist binnen RWS en waar de markt helpt. Het rapport is terug te vinden onder G:\wvl\BV_IC\BIO_Algemeen\Duurzaamheid.

Inkopen met Impact vraagt om een vroegtijdige aanpak voor grote maatschappelijke impact

Aan het begin van het inkooptraject formuleert de opdrachtgever, geadviseerd door de inkoopadviseur de ambities en doelen (denk aan het Ambitiweb), waarmee de kans vergroot wordt voor concrete uitwerkingen van de impact die gerealiseerd kan worden. Kernvragen zijn:

- Welke doelen moeten we realiseren?
- Waarmee realiseren we de meeste impact?
- Hoe maken we de ambitie concreet?

(Inkopen met Impact: Strategie voor duurzaam, sociaal en innovatief opdrachtgeverschap door de rijksoverheid”).

Deze aanpak ligt in het verlengde van de Klantreis die samen met Store Support begin van 2020 is doorlopen.

Rijksbrede Werkwijze Inkoopbeleid - SROI II

Uit ervaring heb ik geleerd dat nog niet iedereen bekend is met de nieuwe Rijksbrede Werkwijze op Social Return on Investment. De herziene werkwijze, ook wel SROI II genoemd, is onderdeel van het Rijksbrede beleid om maatschappelijk verantwoord in te kopen. Het Rijk beoogt mogelijkheden te creëren, zodat binnen de EU richtlijn en Aanbestedingswet maatschappelijk verantwoord ingekocht wordt. Door maatwerk in het inkooptraject kunnen maatschappelijk verantwoorde doelen op een rechtmatige en doelmatige manier behaald worden.

Het Rijk bied mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt perspectief op werk en inkomen

Het Social Return on Investment beleid vind sinds 1 juli 2011 plaats, zodat mensen die niet op eigen kracht de afstand tot de arbeidsmarkt kunnen verkleinen de benodigde ondersteuning vanuit de overheid ontvangen. Social Return is een aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt. Inkopers kunnen bij het verstrekken van opdrachten stimuleren om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt te betrekken bij de uitvoering van de opdracht. Met de toepassing van social return levert de Rijksoverheid een concrete bijdrage in het kader van de participatiewet. Zo draagt inkoop bij aan de realisatie van Rijksbeleid en het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Het SROI beleid is verbeterd naar SROI II: gericht op maatwerk

Sinds 2011 hebben wij meer inzichten gekregen in het beleid en hoe deze verbeterd kan worden.

In het Plan voor de Doorontwikkeling Social Return on Investment (afgekort SROI) Beleid bij de Rijksoverheid, genaamd Maatwerk voor Mensen is het volgende stuk opgenomen:

De nieuwe werkwijze SROI II beoogt de juiste randvoorwaarden te scheppen om optimaal invulling te geven aan social return in relatie tot de opgave banen voor degenen met een arbeidsbeperking te realiseren;

1. zodat er ruimte ontstaat voor maatwerk en experimenten; om te kijken of er meer mogelijkheden bestaan om extra kansen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;
2. zodat er verder wordt samengewerkt vanuit een gedeeld eigenaarschap/ verantwoordelijkheid door beleid (bestuur/P&O/ budgethouder) en inkoop met het bedrijfsleven;
3. binnen het Rijksinkoopstelsel een cultuur wordt gecreëerd waarin men ruimte benut, lef toont, van elkaar leert en waarin men gecalculeerd de grenzen van de rechtsontwikkeling verkent;
4. zodat samen verder verkend kan worden hoe de verschillende instrumenten elkaar kunnen helpen.

Voor meer informatie ga naar: <https://www.maatwerkvoormensen.nl/>

Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat bouwt dagelijks aan Nederland. Hierbij werken we aan een schone, groene en prettige leefomgeving, óók voor volgende generaties. Daarom doen we aan duurzame gebiedsontwikkeling, willen we in 2030 energieneutraal zijn én circulair werken. Wat houdt dit allemaal in?

Duurzame gebiedsontwikkeling

Een gebied duurzaam ontwikkelen betekent: eerst praten met partners wat we met een gebied willen en vervolgens verschillende gebruiksfuncties zoals waterveiligheid, economie of recreatie, slim combineren. En daarbij ook ruimte bieden aan duurzame ideeën, zoals een windenergiepark of een snelfietsroute (denk bijvoorbeeld ook aan de Omgevingswet).

Energie en Klimaat

Rijkswaterstaat wil in 2030 energieneutraal zijn. Dit betekent: evenveel energie opwekken als verbruiken, volledig duurzaam. We verlagen onze CO₂-uitstoot, tot uiteindelijk nul. De Ramspolbrug bij de N50 is een voorbeeld van een energieneutraal bouwwerk.

Circulaire Economie

Rijkswaterstaat wil in 2030 circulair werken. Dat betekent: werken zonder afval te produceren. Versleten beton bijvoorbeeld eindigt dan niet als afval, maar als nieuw beton op een snelweg. Zo hoeven we minder kostbare grondstoffen aan te spreken. Daarnaast ambieert Nederland om in 2050 een Circulaire Economie te bereiken.

Concreet zijn de doelen (KPI's):

2020: 20% CO₂ neutraal

2030: Energieneutraal; RWS werkt circulair; -50% primaire grondstoffen

2050: Klimaatneutraal; geen afval

HET AFWEGINGSKADER DUURZAAMHEID BIJ

RIJKWATERSTAAT uit de Bijlage bij nota IenW/BSK-2019/86198 “Strategie IenW Naar Klimaat-neutrale en circulaire Rijksinfrastructuurprojecten” (p.97):

Om te sturen op duurzaamheid heeft de BSR in 2017 een afwegingskader vastgesteld voor alle duurzaamheidsvoorstellen binnen de verschillende sturingslijnen binnen IenW. Bij elk voorstel dient de volgende beslisinformatie in beeld te worden gebracht:

- Is er bijdrage aan doelen duurzaam IenW?
- Is er ook sprake van een positieve business case of terugverdientijd < 15-20 jaar?
- Of een langere terugverdientijd of een beperkte onrendabele top?
- Of grote zichtbaarheidswaarde en/of relevantie voor innovatie/leren?

Als het antwoord twee keer 'ja' is (de eerste moet altijd met 'ja' beantwoord worden) dan volgt een positief advies. Echter, wordt in de praktijk dit kader weinig toegepast en volgt vaak maatwerk op de inkoop opdrachten.

Zie voor meer informatie: <https://www.rwsleefomgeving.nl/>

Of: <https://www.rijkswaterstaat.nl/zakelijk/zakendoen-met-rijkswaterstaat/inkoopbeleid/duurzaam-inkopen/duurzaamheid-bij-contracten-en-aanbestedingen/ervaringen-met-duurzaam-inkopen.aspx>

Ambitiweb

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) binnen de overheid is een uitvloeisel van een politiek besluit. Sinds 2010 is de rijksoverheid verplicht 100% duurzaam in te kopen. Door gelijktijdig milieu-, sociale- en economische afwegingen in alle aankopen mee te nemen leidt dit tot winst voor de belastingbetaler, de overheidsorganisatie en de samenleving.

De overheid wil zijn inkoopkracht beter gaan benutten voor het versnellen van duurzame transitie, inschakelen van kwetsbare groepen en om innovatief in te kopen.

Het Ambitiweb stimuleert om op organisatieniveau maatschappelijk verantwoorde inkopen uit te vragen

Het Inkoopuitvoeringscentrum (IUC) van RWS wil klanten, behoeftebestellers en leveranciers begeleiden in het vormgeven van de duurzaamheidsaspecten in producten en diensten op het vlak van bedrijfsvoering, bij aanbestedingen en gedurende de looptijd van de contracten (maatschappelijk verantwoord inkopen) onder het motto:

“IUC, Duurzaam beter!”.

Volgens Pianoo en aanbestedende diensten wordt de grootste Duurzaamheidswinst behaald tijdens de **voorbereidingsfase**. Het startgesprek is het ideale moment om te beginnen over het Ambitiweb, en om zo een kwalitatief hoogwaardige opdracht in de markt te zetten. Hiermee wordt kwalitatieve meerwaarde behaald, en bespaart het Rijk jaarlijks geld. Een voorbeeld hiervan is het circulair kantoormeubilair van de Rijksoverheid, waardoor een jaarlijkse besparing wordt verwacht tussen €2,5 tot €4 miljoen.

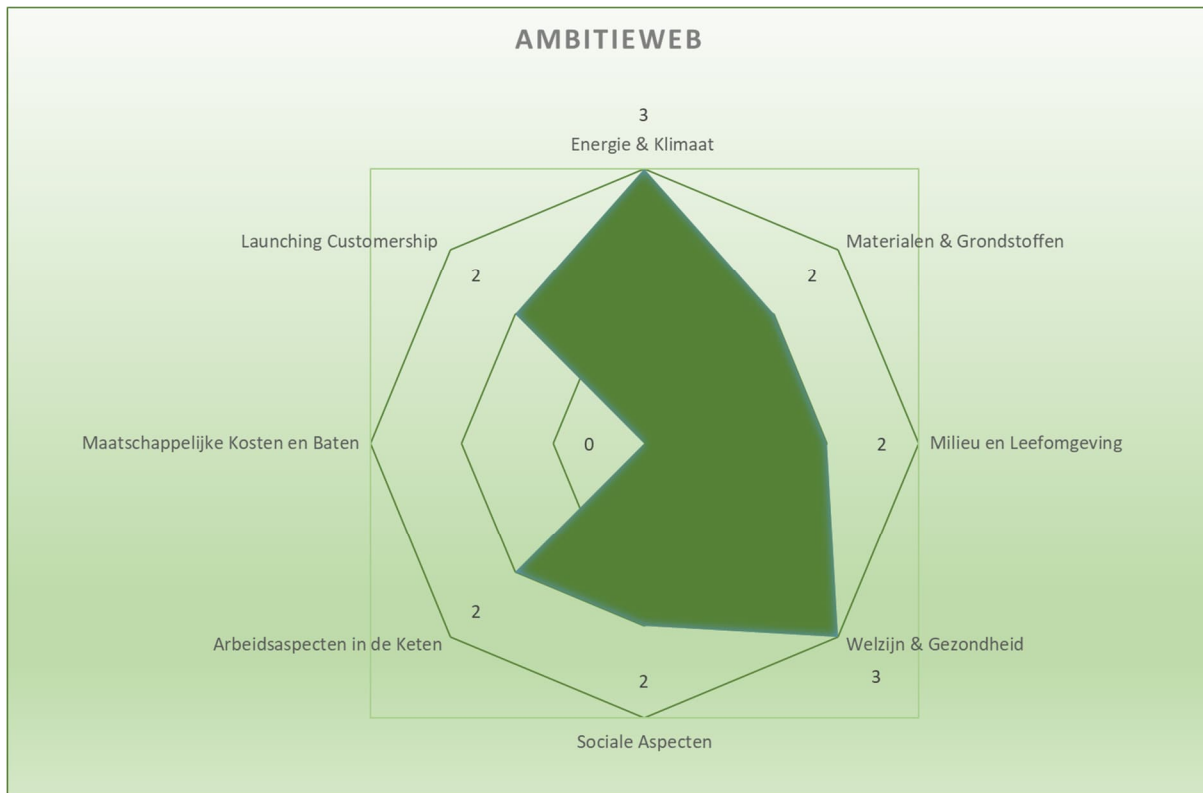
Het Ambitiweb is ontwikkeld in het verlengde van de [Omgevingswijzer](#). De Omgevingswijzer bevat 12 thema's. De Corporate Dienst heeft deze compacter gemaakt en toepasbaar voor hun eigen inkooptrajecten, waar het Ambitiweb uit is gegroeid. Tevens is ook CIV met het Ambitiweb aan de slag gegaan om een eigen web te construeren. Nu zijn wij zelf ook voor WVL aan de slag om het Ambitiweb te verreiken en toepasbaar te maken voor Kennisinkoop.

Bij Kennisinkoop is Duurzaamheid al een groot thema. In inkoopprocessen krijgt het meer aandacht; in de brochure over Kennisinkoop staat hier het e.e.a. in vermeld (leuk feitje: de brochure wordt op bermgraspapier gedrukt); en in rapportages naar het DT. De inspiratie voor maatwerk in de inkoopopdrachten volgen in de aankomende uitgelichte thema's van MVI.

Voor meer informatie over Duurzaamheid bij CD, zie de [Kenniskaart](#).

Voor meer informatie over Duurzaamheid bij CIV, zie het [Ambitiweb IV](#), of de [Intranetwebsite Duurzaamheid IV](#).

Afbeelding van het Ambitieweb Kennisinkoop:

Ambitieniveau 0: wetgeving

Ambitieniveau 1: Standaard minimumeisen (denk aan selectie eisen)

- Inzicht in de duurzaamheidseffecten op het thema en het behalen van een minimale duurzaamheidsprestatie; in ieder geval voldoen aan de minimumeisen vanuit de milieucriteria documenten Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

Ambitieniveau 2: Gunningscriteria (denk aan EMVI-BPKV)

- Stellen van concrete verbeterdoelstellingen en het bereiken van significante duurzaamheidswinst op het thema, bijvoorbeeld door de markt uit te dagen via (extra) gunningscriteria

Ambitieniveau 3: Functionaliteit en prestatiegericht (richting Innovatie)

- Maximale inzet om het meest haalbare te bereiken volgens de *state of art* op het thema. In plaats van 'minder slecht' wordt er meerwaarde geleverd, en er worden innovatieve oplossingen toegepast.

Op hoofdlijnen ziet het proces van duurzaam inkopen met het Ambitiweb er als volgt uit. Hierbij neemt de inkoopadviseur het voortouw:

- **Verkenning:**
 - Dialoog met behoeftesteller over duurzaamheid a.d.h.v. het Ambitiweb.
 - Bepalen van de ambities, bij voorkeur in een gezamenlijke sessie.
- **Strategie:**
 - Nader onderzoeken van kansen en benodigde eisen/ criteria/ maatregelen om ambities te behalen (passend bij de contractstrategie).
 - (Eventueel) marktconsultatie, waarin haalbaarheid van de doelstellingen wordt getoetst aan de mogelijkheden van de markt.
 - Vaststellen van de Ambitieniveaus.
 - Vertalen van de Ambitieniveaus naar concrete doelstellingen (PvE).
 - Aan het einde van de fase check of doelstellingen nog steeds gehaald kunnen worden (Plan-Do-Check-Act).
- **Specificatie:**
 - Vertalen van de doelstellingen naar/ verder uitwerken van eisen en selectie- en/of gunningscriteria.
 - Formuleren van kpi's voor monitoring m.b.v. de doelstellingen, eisen en criteria.
 - Aan het einde van de fase check of doelstellingen nog steeds gehaald kunnen worden (Plan-Do-Check-Act).
- **Selectie:**
 - Project gaat markt op, leveranciers maken aanbidding.
 - Beoordelen aanbiedingen op de gestelde criteria.
- **Contracteren:**
 - Vaststellen van de kpi's voor monitoring van duurzaamheid.
 - Aan het einde van de fase check of doelstellingen nog steeds gehaald kunnen worden (Plan-Do-Check-Act).
- **Uitvoering:** monitoren duurzaamheid in het contract a.d.h.v. de kpi's.

Thema 1: Energie en Klimaat

Het thema Energie en Klimaat heeft betrekking op de ambitie van Rijkswaterstaat om in 2030 energieneutraal te willen zijn. Dit betekent dat evenveel energie opgewekt wordt als verbruikt wordt, en het liefst volledig duurzaam.

Thans, is het energiegebruik belangrijk bij geleverde diensten, waar vooral te denken is aan energie en CO²-uitstoot bij transport van de dienstleverancier, en gedrag van de dienstverlenende medewerkers (bijvoorbeeld zuinig rijden, niet nodige verlichting uitdoen).

De strategie van RWS om in 2030 energieneutraal te zijn prioriteert minder belastend energiegebruik:

- 1) De energievraag te beperken
- 2) Zoveel mogelijk verschuiven van energiedrager naar elektriciteit die duurzaam kan worden geproduceerd
- 3) Gebruik van duurzame opgewekte energie.

Sub-thema's:

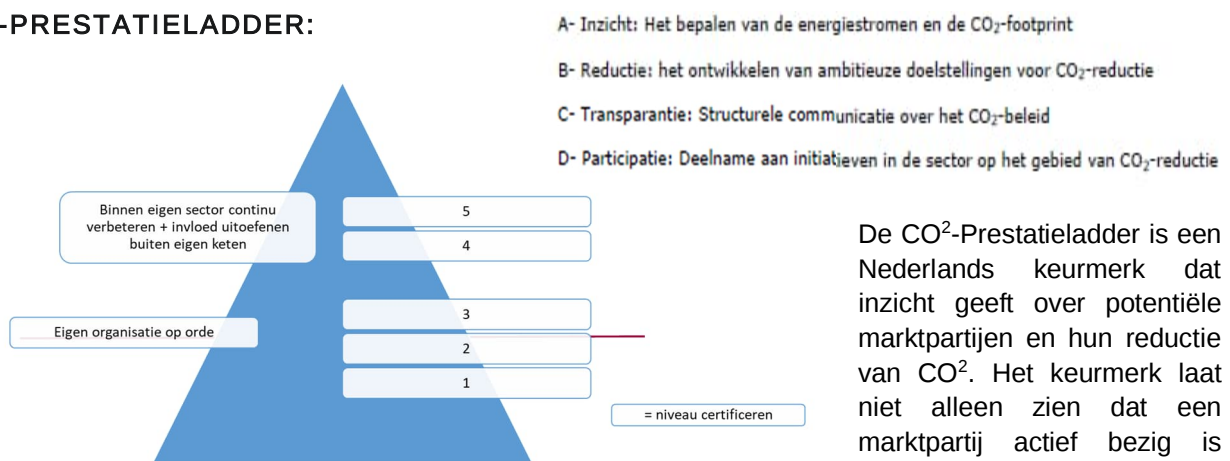
Energiegebruik

Alle CO² emissies die vrijkomen bij geleverde diensten, afvoer, en afvalverwerking. Denk ook aan Zonnepanelen op bermen of geluidschermen, of verschillende proeftuinen met zonnepanelen langs de snelwegen, of op het water. Verder is bijvoorbeeld Afval dat hierdoor ontstaat ook belangrijk. Wat gebeurt er met het Energiegebruik en verbruik, en hoe kun je dit optimaal benutten? Welke consequenties heeft dit voor het milieu? Daarnaast is in het kader van energiebesparingsmaatregelen een Open House model opgesteld. Rijkswaterstaat koopt samen met gemeenten en omgevingsdiensten energieadvies in om bedrijven in beweging te krijgen voor energiebesparing, zodat Nederland eind 2020 25% minder broeikasgas uitstoot dan in 1990.

CO² reductie

CO²-emissies zijn veelal een direct gevolg van energiegebruik. In de transitie naar schone(re) energie gaat dat steeds minder op, door bijvoorbeeld zonne-energie of andere methodes die niet direct leiden tot CO²-uitstoot. Denk bijvoorbeeld aan de CO²-Prestatieladder.

CO²-PRESTATIELADDER:

bedrijfsvoering om CO² te reduceren, veel meer laat het zien dat marktpartijen in projecten en binnen de keten hiermee bezig zijn en succesvol behalen. In deze handreiking is de CO²Prestatieladder bedoeld als aanbestedingsinstrument, net zoals bij IV. Voor meer informatie zie www.skao.nl.

In de EMVI-BPKV tool ontwikkeld door John is de optie om de CO²Prestatieladder te gebruiken.

Duurzame Energieopwekking

Bij Kennisinkoop wordt vaak onderzoek gedaan naar duurzame(re) energieopwekking en de effecten hiervan op klimaat, milieu en de leefomgeving. Echter, zijn hiervoor ook keurmerken voor beschikbaar naast de CO²-Prestatieladder om dit inzichtelijk te maken bij marktpartijen, zie hiervoor het kopje eisen.

MILIEU ISO-14001

Het is een internationale norm met eisen voor een milieumanagementsysteem.

Het milieumanagementsysteem wordt gebruikt om een bij de organisatie passend milieubeleid te ontwikkelen en de uitvoering ervan te borgen. De basis voor het milieumanagementsysteem is de 'plan-do-check-act' cyclus (PDCA). ISO 14001 stelt de volgende eisen aan de resultaten van het managementsysteem:

- continue verbetering van de prestaties en het beschermen van het milieu (bijvoorbeeld door het voorkomen van milieuvervuiling);
- beheersing van de milieurisico's als gevolg van de activiteiten van de organisatie;
- minimaal voldoen aan de van toepassing zijnde wettelijke eisen.

Het gaat daarbij om de mogelijkheden van een organisatie om invloed op het milieu uit te oefenen vanuit een 'levenscyclus' perspectief. Dat wil zeggen dat ook de mogelijke milieuaspecten bij leveranciers en bij afnemers binnen het milieumanagementsysteem vallen.

Door het betrekken van informatie van stakeholders bij het ontwikkelen van het milieubeleid sluit ISO 14001 aan bij de ISO 26000-richtlijn voor duurzaam ondernemen.

De ISO 14001-norm bestaat uit de volgende onderdelen:

- Context van de organisatie
- Leiderschap
- Planning
- Ondersteuning
- Uitvoering
- Evaluatie van de prestaties
- Verbetering

Voor meer informatie, zie: <https://www.sccm.nl/milieu-iso-14001-0>

Verdere ISO certificeringen zie: <https://pecb.com/en/education-and-certification-for-individuals/#s>

Voor aanbestedingen was dit ook handig: <https://certificeringsadvies.nl/iso-14001-in-een-aanbesteding-hoe-ga-je-daar-mee-om/>

REMOTE SENSING MET SATELLIETEN 14

Type instrument: suggestie

Toepassing: eis

Doel: meettechnieken innoveren

Inkooppakket: Data-inwinning

Remote Sensing is een verzamelterm voor meten op afstand. In dit geval met satellieten.

De toepassingen op het gebied van waterveiligheid betreffen onder meer aspecten van dijkmonitoring. Bijvoorbeeld hoogte, deformaties, (kwaliteit van) bekleding en lekkages. Daarnaast kan hydrologische data worden verzameld, zoals waterpeilen en stromingen. De meetdata kan worden ingezet in de gebruikelijke cyclus van beheer en onderhoud, beoordelen, ontwerpen en versterken van waterkeringen. Daarnaast kan de meetdata ook worden ingezet bij crisismanagement.

RWS is de mogelijkheden van *remote sensing* met satellieten op het moment aan het verkennen. *Remote sensing* met satellieten zal ervoor zorgen dat meetvaarten en meetvluchten vervangen kunnen worden. Naast kosten zal dit ook CO² besparen.

OPEN SOURCE SOFTWARE

Type instrument: suggestie

Toepassing: gunningscriterium/eis

Doel: Mogelijkheden van open source software verkennen

Inkooppakket: software

Bij open source of vrije software is de broncode (source) openbaar. Andere programmeurs kunnen daardoor nalezen of een programma doet wat het zegt. Ze kunnen controleren of er kwetsbaarheden inzitten en samen

aan verbeteringen werken. Bij software denk je misschien aan programma's op de computer, maar dezelfde vlieger gaat op voor de apps op smartphones en tablets.

Er is een brede vraag van de consument naar een eerlijke en groene 'productieketen' voor ons eten, onze kleding en gadgets. Nu is de technologische keten aan de beurt. Die kan alleen eerlijker, transparanter en duurzamer worden met open, vrije technologie. En dat begint ermee dat mensen erom gaan vragen, zich ervan bewust worden dat er keuzes zijn te maken. (Verweij, Open source: Een must voor het milieu, 2015)

Meer informatie: <https://downtoearthmagazine.nl/open-source-voor-het-milieu/>

Een suggestie is voor een eventuele conclusie n.a.v. prognoses of eindresultaten over hoe duurzaamheid verder geïmplementeerd kan worden in de toekomst, om aan de doelstellingen van RWS te voldoen.

Wensen, mogelijke Gunningscriteria

- Hoeveelheid duurzaam opgewekte energie als gunningscriterium (in percentage of kWh)
- Duurzaam jaarverslag en digitale gegevensuitwisseling
- Hoeveelheid vervoersbewegingen/transportafstanden voor het uitvoeren van diensten (bijvoorbeeld door onderzoek on site of vergaderingen bijwonen)
- Korting geven voor virtuele vergaderingen/elektrisch rijden/OV-gebruik
- Energiegebruik van het product, installaties/ apparaten (gebruik én standby): percentages/ hoeveelheden energiestromen en energiebesparing, in kWh zichtbaar te maken via energieberekeningen voor verschillende fases, ook te berekenen in overeenstemming met GHG-protocol;
- Hoeveelheid CO₂-uitstoot tijdens productieproces (inclusief broeikasgassen), te berekenen bijvoorbeeld met behulp van [EcoChain](#) of de [LCC-CO₂-tool](#);
- Hoeveelheid vervoersbewegingen/ transportafstanden voor leveringen en diensten;
- Brandstofverbruik (type) van transportmiddelen door bijvoorbeeld korting geven;
- Moment van levering (buiten spits).
- Slimme oplossingen voor problemen/risico's beheersen voor veel voorkomende problemen mbt thema

Thema 2: Materialen, Grondstoffen en Circulaire Economie

Het tweede thema gaat over het minimaliseren van materiaalgebruik, levensduur en de bijkomende milieueffecten.

Er valt te denken aan de afdeling Leefomgeving bij WVL, waaronder Afval en circulair, of Bodem en Ondergrond. Het Rijk wil minder grondstoffen gaan gebruiken en beter omgaan met de bestaande materialen, zodat minder grondstoffen uitgebuit worden en de Ecologische Voetafdruk van de Mens¹ gereduceerd wordt.

Sub-thema's

Materiaal en Grondstoffengebruik

Het Materiaal en Grondstoffengebruik staat met name bij WVL centraal binnen de afdeling Leefomgeving: *Bodem en Ondergrond*. De afdeling werkt nauw samen om de duurzaamheidsdoelstellingen van RWS te realiseren. Op 18 februari 2020 heeft de eerste Kamer een wetsvoorstel aangenomen omtrent de Aanvullingswet bodem Omgevingswet (voor meer informatie zie: [BodemPlus](#)). Deze is technisch al voor de inkopen te gebruiken en mee te nemen binnen het Inkoopplan.

Bij CD wordt vaak gedacht aan de herbruikbaarheid van grondstoffen en het optimaal inzetten van materialen en grondstoffen binnen leveringen en diensten.

Vaak wordt het binnen de GWW sector geambieerd middels verschillende tools.

2

Circulair Materiaalgebruik

Het sub-thema richt zich op verschillende aspecten, zoals: het gebruik van primaire en fossiele grondstoffen, als het voorkomen van afval en schadelijke emissies. RWS wil voor 2050 geen afval meer produceren en het liefst zoveel mogelijk herbruikbaar maken. Dit sub-thema staat in het teken van de afdeling Afval en Circulair (Leefomgeving). Hun projecten zijn gestoeld op deze ambitie (voor meer informatie zie: [afvalcirculair](#)). Belangrijk is om in het Inkoopplan specifiek te benoemen waar de Duurzaamheidsdoelstellingen in de individuele projecten terug in komen, zodat het statistisch gezien meegenomen wordt.

Daarnaast is via deze website de Jurisprudentie te vinden over Afval ([Jurisprudentie Afval](#)).

Biobased Materiaalgebruik

Van fossiele grondstoffen gaat de economie over naar biomassa als grondstof. Biomassa (zoals gewassen; reststromen in het veld, of bij een productieproces, of na gebruik van een product) kan gebruikt worden voor materialen, zoals plastics, chemicaliën, of medicijnen, en gaat dus niet alleen over energie (voor meer informatie: [biobasedeconomy](#)). Doordat biomassa hernieuwbaar is en door de korte Koolstofcyclus als CO₂ neutraal wordt gezien is het een ideale vervanger van fossiele grondstoffen. Het kan voorkomen dat onderzoek hiernaar ingekocht wordt om RWS te helpen naar een duurzamer materiaalgebruik, denk dan aan dit sub-thema.

Bij RWS zijn we ook in de bouw bezig met bio-inspired innovatie. Milonne Kruihof is projectadviseur bij Duurzaamheid RWS en is betrokken omtrent bio-inspired design/innovation in de hedendaagse innovaties bij RWS. Aangezien wij kennis voor heel RWS inkopen zouden vragen ook omtrent soortgelijke projecten aan Milonne gesteld kunnen worden voor een kwalitatief hoogwaardiger project.

Afval

In de wet Milieubeheer Artikel 10 rondom Afvalstoffen staan de hoofdzaken vanaf Ambitieniveau 0 voor het verminderen van negatieve milieueffecten. Doel is om afval te voorkomen en recycleren door gebruik te maken van de gehele productieketen (zie voor meer informatie: [Intranet Afval en Circulair](#)).

Eisen

-
- Denk aan Fairtrade
 - Keurmerken in verband met Circulariteit
 - o Cradle to Cradle (C2C) keurmerk (<https://www.c2ccertified.org/>)
 - o Metal Recycles Forever (<https://brand.metalrecyclesforever.eu/>)

¹ Voor als je je eigen ecologische voetafdruk wilt meten: <http://voetafdruktest.wnf.nl/>

² [CBS statistiek](#)

- o Circulair Ondernemen Keurmerk ([CO Keurmerk](#))
- o Keurmerk Circulair (<https://tilburgcirculair.nl/keurmerk-cirulair/>)
- o Etc.

Wensen, mogelijke Gunningscriteria

- Duurzaam Jaarverslag
- Milieuzorgsysteem
- Ideeën omtrent de levensduur van producten verlengen, innovatieve ideeën voor hergebruik van grondstoffen
- Specificaties van recyclebaarheid van producten in de keten
- Ervaring met circulariteit en verbetering van de keten
- Ervaring met verduurzamen en ambiëren van dezelfde ambities in eigen bedrijfsvoering (visie van bedrijf, ervaring om bedrijfsvoering te verduurzamen)
- Lokale *sourcing*: bv. Max 75km van toepassingsplaats op afstand zijn (afweging) - Sander Knol hoort hier ivm de Sourcing Strategieën meer over.
- Betrokkenheid met Brancheverenigingen rondom ecologische en duurzame bureaus, zogenaamd 'groene bureaus', zie voor meer informatie:
<https://www.netwerkgroenebureaus.nl/brancheorganisatie/ledenlijst>

Het is belangrijk dat je in het gesprek met de projectleider gaat kijken wat nog meer van toepassing zou kunnen zijn, denk aan **slimme oplossingen** in plaats van Eisen, zoals bijvoorbeeld een Monitoringsplan op kwartaal rapportages opvragen bij opdrachtnemer (in verband met de gedachte hoe monitor je de opdracht?)

- Er zijn nog heel veel verschillende aspecten te bedenken, ga in gesprek met projectleiders en maak het toepasbaar voor de opdracht (maatwerk); en geef dit weer terug als voorbeeld om kennis te delen.
- [Jurisprudentie Afval](#)

Thema 3: Milieu en Leefomgeving

Het thema gaat om het zo min mogelijk belasten van het milieu en de leefomgeving van mens en dier, om het natuurlijk kapitaal zoveel mogelijk in stand te houden. **Natuurlijk kapitaal** is de voorraad aan natuurlijke hulpbronnen die samen een stroom aan voordelen voor mensen opleveren, ook wel 'diensten' genoemd. De term is geïntroduceerd om wat de natuur levert op waarde te schatten. Een waarde groter dan de opbrengst uit winnen en bewerken van voorraden; het gaat ook om waarderen van de overige diensten en verdisconteren van schadelijk gebruik. Voorbeelden zijn levering van hout, vezels, voedsel (productiediensten), het filteren van drinkwater in een waterwingebied en bestuiving door bijen (regulerende diensten), recreatie en toerisme in natuurgebieden.

Andere voorbeelden zijn:

- Onderzoekers met het Openbaar Vervoer laten reizen tot plaats van bestemming
- Korting geven op de marktpartij die elektrisch autorijdt ipv op Benzine/Diesel
- Vergaderingen via digitale paden belopen (zoals Skype of Videovergaderingen)

Denk verder aan praktische ervaring met de impact op milieu en leefomgeving door eerder gedaan onderzoek, of rapportages. Hierin kunnen de onderzoekers in het kader van voorgestelde maatregelen met innovatieve ideeën komen om de menselijke voetafdruk te minimaliseren. Wellicht hun visies op het vraagstuk kunnen handvaten bieden of de marktpartij een geschikte partij is voor de desbetreffende opdracht.

Sub-thema's

Lucht, water en bodem

Beperken van schadelijke emissies ten gevolge van leveranties of diensten in het contract naar de leefomgeving (lucht, water, bodem). Schadelijke stoffen en materialen met schadelijke emissies voor het milieu (persistente, bio-accumulatieve en toxische materialen) worden zoveel mogelijk gemedend. Daarnaast beperken van het watergebruik en het borgen van de waterkwaliteit (geen eutrofiëring, verzuring en toxische gevolgen bij de productie, levering en gebruik van producten) binnen het contract.

- Denk ook aan *Programma Aanpak Grote Wateren* (PAWG) ([Kamerbrief](#)), waarbij het doel is om te komen tot ecologisch gezonde, toekomstbestendige grote wateren waarin hoogwaardige natuur goed samengaat met een krachtige economie.

Te denken is aan het beperken van fijnstof door transport zoveel mogelijk buiten de spits, en hergebruik van grijs water (bijvoorbeeld spoelen van toiletten met opgevangen regenwater). Of aan voedingsmiddelen die met zo min mogelijk schadelijke stoffen (die in lucht, grond- of oppervlaktewater terecht kunnen komen) zijn geteeld.

NB: hier zit een overlap met het thema materiaalgebruik (Thema 2). Je kunt ook denken aan in hoeverre een bedrijf op bedrijfsniveau zich inzet om zo min mogelijk schadelijke emissies of stoffen in de leefomgeving van eigen werknemers in te zetten (zie hiervoor ook Thema 6).

Natuur en Biodiversiteit

Natuur en biodiversiteit gaan over de veelheid van planten en dieren (alle levende organismen) die onderling in een samenhangend geheel met elkaar en met hun omgeving verbonden zijn en zich voortplanten. Voor het behoud van onze leefomgeving en van de biodiversiteit is het van belang dat deze (lokaal) zoveel mogelijk wordt ondersteund. Het sub-thema is nauw verwant met de kwaliteit van water, bodem en lucht. Op het gebied van Water, Verkeer en Leefomgeving hebben wij verschillende afdelingen hiervoor. Onderzoek naar het sub-thema worden veelal via Kennisinkoop uitgevraagd, onder bijvoorbeeld de ROK Biologie. Te denken valt aan kwetsbare dieren of plantensoorten die zo min mogelijk worden aangetast.

Ruimte en Landbouwgrond

Ruimte heeft betrekking op de beslaglegging op onbebouwde (landbouw)grond ten behoeve van de verbouw van grondstoffen (vooral te denken aan biobrandstoffen of voedingsmiddelen). De aanwas van bijvoorbeeld lijnzaadplanten zou bijvoorbeeld geen schaarste in de voedselvoorziening mogen veroorzaken. Nieuwbouw mag niet ten koste gaan van schaars, onbebouwd (natuur)gebied. Bij WV is de afdeling Bodem en Ondergrond hier een vooraanstaande afdeling.

Het programma Bodem+ (www.bodemplus.nl) streeft naar een duurzaam gebruik van het bodem- en grondwatersysteem. Bodem+ vormt daarbij een schakel tussen beleidsvorming door ministeries en de uitvoeringspraktijk van provincies, gemeenten en waterschappen, bijvoorbeeld door het aanbieden van een praktijkgerichte vertaling van beleid, de introductie van instrumenten en het vervullen van een vraagbaakfunctie.

Eisen

- Hoeveelheid hergebruik van water (liter) of waterbesparing (liter);
- H2O-footprint van projecten, bijvoorbeeld materiaal gebonden (Water Footprint Assessment Manual), voor meer informatie zie het [Waterfootprint Tool](#).
- Omgevingswet <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet>
- Verminderen van de Global Human Footprint (zie bijvoorbeeld [arccgis](#)).
- Vergunning DEC ([Dierexperimentencommissie](#))

Wensen

- Denk aan Praktijk Ervaring/Visie van bedrijf
- Denk aan de doelstelling van het onderzoek dat hiermee behaald wordt (wat wil je bereiken? En waarmee behaal je de beste kwalitatieve dienst?)
- Onderzoekers met het Openbaar Vervoer laten reizen tot plaats van bestemming
- Korting geven op de marktpartij die elektrisch autorijdt ipv op Benzine/Diesel
- Vergaderingen via digitale paden belopen (zoals Skype of Videovergaderingen)
- Contact met onderlinge experts opnemen bij WVL (denk aan Regelgeving en Duurzaamheid InfoMil)
- Ervaringen/Visies/Kernkwaliteiten van marktpartijen op het gebied van Milieu en Leefomgeving
- De doelstelling van de rapportages/onderzoek in het kader van duurzaamheid meenemen in de Inkoopafweging, en duidelijk kenbaar maken

Thema 4: Welzijn en Gezondheid

Het Thema Welzijn & Gezondheid heeft betrekking op de (fysieke en mentale) gezondheid en veiligheid van de (eigen) medewerkers, (toekomstig) gebruikers en externen en dienstverleners op locatie bij Rijkswaterstaat, ten gevolge van diensten, leveringen en producten binnen een contract. Dit valt onder te verdelen in gezondheidsbescherming (o.a. lucht, geluid en licht), het voorkomen van hinder en overlast en het waarborgen van de veiligheid.

Sub-thema's

Gezondheid en veiligheid van eigen medewerkers, gebruikers en dienstverleners

Het borgen van de veiligheid van zowel de eigen medewerker als die van gebruikers en dienstverleners op locatie binnen Rijkswaterstaat; beperken van gezondheidsrisico's die kunnen optreden bij de plaatsing of verwijdering van leveranciers, het uitvoeren van diensten, overlast, hinder, luchtverontreiniging, geluid, trillingen.

Welbevinden van eigen medewerkers, gebruikers en dienstverleners

Het zoveel mogelijk bevorderen van het welbevinden van zowel de eigen medewerker als die van gebruikers en dienstverleners op locatie binnen Rijkswaterstaat. Te denken aan een prettige (werk)omgeving, een goede gebruikskwaliteit, een aangenaam binnenklimaat, (gebruiks)comfort, een bijdrage aan het voorkomen van stress.

Eisen

- ISO 45001 <https://pecb.com/en/education-and-certification-for-individuals/iso-45001>
 - o "ISO 45001 is a newly developed international standard, which outlines the requirements for occupational health and safety. The standard is applicable to organizations of all sizes, whose aim is to manage the prevention of workplace injuries, ill-health, and deaths. In addition, ISO 45001 aims to establish a safe working environment and continual improvement of occupational health and safety performance. ISO 45001 will replace OHSAS 18001 and will become the next "to go" standard for occupational health and safety".

Wensen

- Kwalitatieve beoordeling/ analyse van hinder of overlast (lucht, geluid, trillingen), kwantitatief bijv. aan te geven in bijvoorbeeld geluidniveaus tijdens werkzaamheden (in dB's);
- Risicoanalyse (RI&E) met veiligheids- en gezondheidsrisico's en beheersmaatregelen conform het Kader Integrale Veiligheid (KIVIP) van RWS;
- Bedrijfsvisie/ mogelijke bedrijfsdoelstellingen/ interne procesverbetering ter ondersteuning van de ambities van dit thema
- Zo min mogelijke schadelijke stoffen in onderzoek (veldwerk) gebruiken voor eigen medewerkers (denk bijvoorbeeld aan natuurwetenschappelijk onderzoek)
- Rapportages naar Geluids- of Lichthinder de ambitie voor de marktpartij te stellen dit ook voor eigen medewerkers al kenbaar te maken (praktijkervaring met eerder onderzoek hierover)

- Keurmerken, zoals [B Impact Assessment](#): dit is een globaal keurmerk, waarbij bedrijven zich inzetten voor een betere wereld (duurzamer, socialer, groener, etc.); via B Impact Assessment hebben bedrijven de mogelijkheid te berekenen wat hun impact is en hoe profitabel zij zijn; Het is tevens een *tool* om nog meer impact langdurig te creëren
- Een marktpartij waar wij veel kleine inkopen aan uitbesteden heeft dit keurmerk. Zij werken samen binnen hun bedrijf met een *Happiness manager*
 - o Vragen die je jezelf kunt stellen zijn hoe zit het in het bedrijf? EMVI-BPKV, voorwaarden van werkomgeving --- wat is de filosofie van een bedrijf? Visie van een bedrijf
 - o Daarnaast organiseren zij voor hun werknemers extra verantwoorde uitjes, gebruiken lokale leveranciers (denk aan bedrijfsmanagement en de keten)
 - o Visie van een bedrijf

Thema 5: Sociale Aspecten

Er worden hier een aantal beoordeling- en selectie criteria gegeven die van toepassing zijn voor het thema: Sociale Aspecten. Het gaat hier om tools, certificeringen, keurmerken en suggesties.

Dit Ambitiweb thema bestaat uit drie sub-thema's, te weten:

- a. Arbeidsparticipatie
- b. Social Return
- c. Sociaal ondernemerschap

Arbeidsparticipatie

De inzet van werknemers met een arbeidsbeperking in het kader van de Participatiewet. Het dient dan te gaan om nieuwe banen uit het doelgroepenregister.

Dit kan ook via Inhuur, bijvoorbeeld werd bij het Ministerie van Financiën een kwalitatieve werkplek aangeboden voor iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierdoor heeft IT Audit een hoogwaardig gekwalificeerd persoon in dienst kunnen nemen, waarvan het arbeidspotentieel eerder onbenut werd.

Bovendien geldt bij 75% van de beroepsgroepen dat ze te maken hebben met een zeer krappe arbeidsmarkt (<https://nos.nl/artikel/2445509-alles-beroepsgroepen-kampen-nu-met-personeelstekort>). Tijdens het [Staat van het Klimaatakkoord congres](#) werd hiervoor opgeroepen om werknemers 10% te laten leren en oriënteren. Dit percentage van het werk helpt om barrières te doorbreken en mensen te laten aansluiten op de arbeidsmarkt op basis van competenties en vaardigheden in plaats van puur diploma/opleiding. Daarmee wordt werken en leren een symbiose, waarvan positieve effecten gemeten zijn in diverse projecten in de gemeente Amsterdam.

Social Return

Zie hiervoor het hoofdstuk [Rijksbrede Werkwijze Inkoopbeleid - SROI II](#) op pagina 5 van deze handleiding.

Vraag de markt ook in de marktconsultatie hoe veel zij aan zouden kunnen, en stel daarop je voorbereidende stukken aan.

Sociaal ondernemerschap:

Dit betreft de inzet van de toeleverancier op het gebied van sociaal verantwoorde bedrijfsvoering, te denken aan bijvoorbeeld een bijdrage aan kennisontwikkeling, door scholieren voor te lichten of te betrekken bij bedrijfsprocessen. Of het participeren in (lokale) initiatieven om sociale coherentie in bijvoorbeeld achterstandswijken te vergroten. Ook past hierin het vergroten van het algemeen duurzaamheidsbewustzijn door de dienstverlener (communicatie) uit te dagen maatregelen te treffen als het standaard agenderen van duurzaamheid in bijeenkomsten en overleggen. Het is niet alleen de eigen bedrijfsvoering, ook de invloed op de keten kan hiervoor van toepassing zijn.

Eisen

- Keurmerken: <https://keurmerk.nl/sectoren-diensten/mvo-certificatie/>
- CEEP CSR Label <http://csr.ceep.eu/> - gaat over het label CEEP dat door de Europese Commissie ontstaan is en Corporate Social Responsibility hoog in het vaandel heeft staan; Hiermee willen zij voor duurzame ontwikkeling zorgen door ondernemingen economische, sociale, milieuvriendelijke kwesties in de waarden, cultuur en strategie van hun bedrijven te laten integreren bovenop legale verplichtingen en het liefst op een transparante manier;
- Denk bijvoorbeeld aan Inhuur van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die net zo geschoold zijn als functieomschrijving (zie voorbeeld onder [Arbeidsparticipatie](#))

- o Bv. wordt voldaan aan de minimale norm van 5% uit de Rijksbrede norm bij aanbestedingen van diensten en werken, waarbij de loonsom minimaal 250.000 euro is excl. BTW. (oude SROI I, **denk nu veel meer aan maatwerk onder SROI II**)

Wensen

- Inzet van arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen; uitgedrukt in een percentage voor het aandeel van de diensten binnen het contract dat door mensen wordt uitgevoerd die een vergrote afstand tot de arbeidsmarkt hebben;
- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om extra bij te dragen aan SROI of in het kader van sociaal ondernemerschap, bijvoorbeeld aanbieden van scholings- en opleidingstrajecten, het betrekken van onderwijsinstellingen.
- Vraag aan Inschrijvers om inzichtelijk te maken in hun offerte hoe zij met deze opdracht de huidige arbeidsmarkt pogen te verbeteren en impact hebben. Hiervoor is het bijvoorbeeld mogelijk om statistieken en prognoses op te vragen. Dit gaat dan ook bijvoorbeeld om het aanbieden van stageplekken, traineeships, e.d.
- Maatwerk voor specifieke inkoopopdracht om Sociale Aspecten te kunnen verbeteren (zijn voor alle handelingen van het onderzoek professionele handen nodig?)

Thema 6: Arbeidsaspecten in de Keten

Het thema Arbeidsaspecten in de keten gaat over de (internationale) arbeidsomstandigheden in de keten van alle geleverde producten en diensten ten behoeve van het contract. Zoals het tegengaan van dwangarbeid, slavernij, kinderarbeid en discriminatie. Het toepassen van de internationale sociale voorwaarden bij diensten draagt bij aan het uitbannen van misstanden in de inkoopketen. Het zorgt voor bewustwording en stimuleert leveranciers om omstandigheden in hun keten te verbeteren. Daarnaast is onder dit thema het bevorderen van het midden- en kleinbedrijf (MKB) geschaard.

Sub-thema's:

Internationale Sociale Voorwaarden

Het verbeteren (of behouden) van de mensenrechten van werknemers, in de hele (internationale) keten van de productie binnen een contract, in overeenstemming met de internationale sociale voorwaarden. Deze vereisen dat leveranciers actie ondernemen om risico's voor de mensenrechten in de keten te verkleinen.

- zie bijvoorbeeld UEA

Arbeidsomstandigheden

Het verbeteren van (of behouden van goede) arbeidsomstandigheden van alle werknemers binnen een contract, bij de productie van leveranties, in overeenstemming met de arbeidsnormen.

- wetgeving

Bevorderen van Midden- en Kleinbedrijf

Omvang/percentage van inzet MKB binnen de leveranties. Voor meer informatie zie <https://www.mkb.nl/>

Mogelijke Criteria

- UEA (Uniform Europees Aanbestedingsdocument) hierin staan de internationale sociale voorwaarden al opgegeven, hoeven alleen aangekruist worden - bij Europese Aanbesteding makkelijk op te nemen
- Doorontwikkeling van werknemers (potentie)
- MVO risicochecker
 - o Type instrument: tool
 - o Toepassing: eis/contractbepaling
 - o Doel: Inschrijver/eigen organisatie inzicht laten krijgen in internationale MVO risico's
 - o Inkooppakket: Data-inwinning/hardware/software
 - o De MVO risicochecker maakt inzichtelijk wat de mogelijke MVO risico's zijn bij internationale handelsactiviteiten en wat je kunt doen om de risico's te beperken. Na deze check zou bijvoorbeeld Electronics Watch kunnen worden ingeschakeld om een ketenanalyse te maken.
 - o Meer informatie: <https://www.mvorisicochecker.nl/nl>
- Overheidsopdrachten makkelijker toegankelijk maken voor kleinere bedrijven. In de Aanbestedingswet zijn veranderingen doorgevoerd om het MKB meer kansen te geven. Dit kan bijvoorbeeld bewerkstelligd worden door de opdracht op te delen in percelen.

Thema 7: Maatschappelijke kosten en Baten

Het thema Maatschappelijke kosten en Baten heeft betrekking op alle maatschappelijke kosten en opbrengsten (waarde) die samenhangen met een contract. Het gaat dan niet alleen om de directe (aanschaf)kosten, maar ook de kosten over de levensduur van een product. En om de maatschappelijke kosten (indirecte kosten, bijvoorbeeld milieukosten) en de opbrengsten die gepaard gaan met leveranties of diensten.

Levensduurkosten

Levenscyclusanalyse (LCA) van producten, Zie hiervoor ook: [Materiaal en Grondstoffengebruik](#) - wordt veelal in GWW-sector gebruikt.

Maatschappelijke kosten

Naast de (directe) kosten gaat het ook om de kosten van indirecte, externe effecten. Te denken aan faalkosten, milieukosten, de kosten ten gevolge van slechte gezondheid van medewerkers, kosten van incidenten, kosten van voertuigverliesuren of herstelkosten voor het milieu.

- denk bijvoorbeeld transport voor onderzoek/vergaderingen

Maatschappelijke baten (opbrengsten)

Maatschappelijke opbrengsten of baten zijn alle directe en indirecte baten - al dan niet in monetaire waarden uitgedrukt - die een bepaald product of levering opbrengen. Te denken aan extra inkomsten via bepaalde verdienmodellen maar ook aan maatschappelijke winst, zoals het vergroten van natuurlijk kapitaal of het verbeteren van de gezondheid van medewerkers. Kennisontwikkeling en innovatie zijn tevens belangrijke pijlers binnen dit thema.

Eisen

- MKBA
 - o Een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) wordt uitgevoerd om te kijken wat de maatschappelijke voor- en nadelen zijn van een bepaald project naast de algemene kosten baten analyse. Deze analyse dient tijdens de projectvoorbereiding uitgevoerd te worden door RWS CIV om de meeste impact te kunnen realiseren. Er wordt bij deze analyse gewerkt met de "people, planet, profit" ideologie.
- Life Cycle Costing
 - o Een vereiste bij het toepassen van dit criterium is dat zowel RWS CIV als de leveranciers het mogelijk achten om de gehele levenscycluskosten van een bepaald product of dienst in kaart te kunnen brengen.
 - o In een Life Cycle Costing-analyse worden niet alleen de kosten van de investering meegenomen, maar tevens de kosten van instandhouding en soms ook voor onderhoud, vervanging en sloop. LCC-analyses zijn vooral productgericht en daarmee toepasbaar voor het hardware inkooppakket.
 - o Het is een mogelijkheid om Life cycle costing (LCC) toe te passen in de aanbesteding:
 - In de nieuwe richtlijnen van 2014 is het criterium van de economisch meest voordelige inschrijving het overkoepelend criterium geworden. Daarbinnen onderscheiden de richtlijnen drie hoofdgunningscriteria: beste prijs-kwaliteitverhouding, laagste prijs én laagste levenscycluskosten. Dat betekent onder andere dat aanbestedende diensten er nu - althans op grond van het Unierecht - vrijelijk voor kunnen kiezen levenscycluskosten ófwel als sub gunningscriterium bij een aanbesteding op basis van beste prijs-kwaliteitverhouding te betrekken, ófwel tot hoofdgunningscriterium te maken. (Jansen & Manunza, 2019)
 - Meer informatie: <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/levenscycluskostenalsgunningscriteriumjuni2016.pdf>

Wensen

- CO²-beprijzing is een initiatief van Klimaatverbond Nederland en wil overheidsorganisaties en andere geïnteresseerde partijen kennis en hands-on oplossingen aanreiken waarmee zij koplopers in de CO²-beprijzing kunnen zijn. De meeste aandacht op deze themasite gaat naar interne CO²-

beprijzing, het onderwerp dat vanuit het Rijk (ministerie IenW) via een [Klimaatenvelop](#) een extra impuls krijgt. Hiermee doen gemeenten, waterschappen en provincies, vooral in het domein van maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) ervaring op, zodat een relevante CO²-prijs doorwerkt in aanbestedingen en inkoop. Op deze site is ook aandacht voor de verschillende manieren om een CO²-prijs te berekenen.

Thema 8: Launching Customership

Naast de verschillende thema's uit dit Ambitieweb is RWS vooraanstaand *Launching Customer* van verschillende inkoopopdrachten.

Rijkswaterstaat wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair werken. Om deze duurzame doelstellingen te kunnen halen is innovatie nodig. Momenteel worden in de bouw- en infrasector voornamelijk bewezen technieken en materialen toegepast. Een nieuwe generatie materialen en technieken is nodig. In het Regeerakkoord is afgesproken dat Rijkswaterstaat als *launching customer* innovaties op dit gebied gaat aanjagen.

Dit betekent dat we:

- Samen ontwikkelen: de markt verleiden tot het ontwikkelen van innovaties die nodig zijn om de duurzame doelen te halen
- Opschalen: optreden als eerste grote afnemer van de ontwikkelde innovaties.

Het is niet voor ieder inkooptraject geschikt om als *launching customer* op te treden, echter vormt het een manier om samen met de markt het klimaat, de leefomgeving en de economie te verbeteren. Voor meer informatie over de tot dusver *Launching Customer* projecten, zie: http://corporate.intranet.rws.nl/Projecten/Overig/Corporate_Innovatieprogramma/RWS_versnelt_innovaties_als_launching_customer/Launching_customer_team/.

Mogelijke Criteria

- Samenwerkingsovereenkomst met marktpartij ter stimulans van de verbetering van de infrasector
- Kennis van de keten, inschatting van stakeholders, leveranciers, interne experts, opdrachtgever, producenten, etc.
- Hoogst haalbare uit thema's van het Ambitieweb te ambiëren en KPI van te maken (maak het SMART).
- Ga in gesprek met Projectbetrokkenen die de LC9 begeleiden, zoals Marijke Feijen, Ben Spiering, Denise van Heyningen [LC9-team Intranet RWS](#). Wat zijn hun ervaringen met kansen en knelpunten bij Innovatietrajecten?
- Kader het niet te veel in voor marktpartijen, ga in gesprek met de markt (marktconsultatie), en vraag hoe zij problemen zouden oppakken? Welke ideeën hebben zij hierbij? Verzamel dit en geef ruimte voor nieuwe ideeën en speelruimte.